

Pep PUIG

La vida sense la Sara Amat

Barcelona: Proa («A tot vent» 647), 2016

«Bambini o adulti si nasce, non si diventa», afirma Cesare Pavese a *Il mestiere di vivere*. Tota la narrativa de Pep Puig –dues novel·les: *L'home que torna* (2005) i *Les llàgrimes de la senyoreta Marta* (2007), més el recull de contes *L'amor de la meua vida de moment* (2015)– sembla respondre a aquesta prerrogativa. Les històries que explica parteixen d'una mateixa estructura: un narrador adult recorda l'etapa preadolescent, un trànsit agredolç marcat per l'amor a una noia una mica més gran, que té lloc durant els anys 1970-1980.

La narració, en primera persona, és instigada pel retorn físic al poble d'estiu i obliga els protagonistes a recordar uns moments aparentment banals (els jocs amb els amics, les anades a la platja, les converses amb iaies despistades o oncles més experimentats) que, amb els anys, esdevindran decisius en la seva formació. Retornant a Pavese: «Tutti gli anni sono stupidi. È una volta passati, che diventano interessanti».

L'obra de Puig connecta amb l'aparició, en els darrers anys, d'una sèrie de llibres on els autors, escriptors consolidats, recreen la seva infantesa –com la col·lecció «D'on vinc» d'Ara Llibres, que ha editat les memòries dels primers anys de Joaquim Nadal, Joaquim Carbó i Albert Manent. Són llibres que, com el magnífic *El tramvia groc* (2013) de Joan Francesc Mira, parteixen d'un pòsit autobiogràfic. En el cas de Mira, a més, la ficció enllaça amb una part del seu imaginari novel·lístic i artístic.

En Puig, com en Mira, hi ha un diàleg entre el jo del present i el del passat, entre el narrador i el nen tímid i exemplar que va ser. A través del record es construeix la personalitat d'una criatura d'entre 12 i 17 anys. A la vegada, la ficció està lligada a aquell fenomen «mundà, popular i democràtic» que, segons Josep M. Planes, és l'estiu. Un tema present en la literatura d'ençà dels anys 30, que, en la mesura que s'hi associa un període de laxitud en els costums, a causa del que Carner anomenà el «cadàver grotesc de la calor», ha guanyat interès. Que convida al canvi després d'haver «sobreviscut miraculosament a l'hivern» (*L'home que torna*, p. 29).

Localitzades en un espai rural, les tres novel·les expliquen un procés clos: la fi d'aquell «temps de les coses que no canvien» que és la infantesa. En la primera, un home madur i malalt, Vicent, visita el poble dels seus orígens, situat en un paisatge tarragoní d'aires toscans, en un viatge sensual de ressonàncies estellesianes. La segona explica la relació que té un adolescent, en Pau, amb la seva professora de primària. I la tercera (objecte d'aquest escrit i reconeguda amb el Premi Sant Jordi 2015) relata l'amor platònic del Pep de Cal Sabater per una companya de jocs.

Més irregulars, els contes de *L'amor de la meva vida de moment* amplien l'horitzó narratiu descrit. Més enllà de l'evocació del món preadolescent, l'adult (i les seves frustracions) pren el protagonisme. Així, a «Secrets d'un matrimoni» o a «Dúgol», l'adult, que ja ha descobert les desil·lusions del matrimoni (marcades per aquell «No et casis mai» de *Guerra i pau* reiterat en altres ficcions), prova de recuperar la vitalitat (i la vida) perdudes.

Ritualment, els llibres van repetint *topoi* com la iniciació en la literatura (paral·lela a la descoberta de sentiments com l'amor o de la sensualitat del sexe) o la necessitat de marxar del poble (marcat per unes relacions immutables). Així, les lectures carreguen de sentit les experiències que viu el nen de *L'home que torna* que, després de descobrir el *laborare stanca* de Pavese, pren contacte amb la naturalesa, o queda seduït per un «pubis escarolat» vinyolià. A *L'amor...* la literatura fa que la Sara Amat passi de mirar-se al mirall a mirar la guerra de la vida gràcies a Tolstoi, mentre el poble, incommovible a la tragèdia de la seva desaparició, «fa la seva».

L'embrió de la novel·la és el conte «Clara Bou», on s'explica l'estranya desaparició de la noia mentre jugava amb la colla a cuca amagar. A partir d'aquí la narració continua: la noia (ara anomenada Sara) s'amagà a casa del protagonista i hi passà dues setmanes. Durant aquest temps, el Pep, perplex, va descobrint els secrets de la vida, en una història digressiva, que la seva innocència (segurament idealitzada des del present, i exagerada en una imatge de portada de llibre melindrosa que no fa justícia a la novel·la) fa més intensa.

L'experiència eròtica amb noies madures, rebels a causa de la seva intel·ligència, és clau en unes històries de formació que, pel seu caràcter conclusiu, condueixen a una «nova solitud», lliure. Enfront de la crisi individual tenim un entorn col·lectiu abstret i vital. En un Ullastrell on s'imposen les aparences –la idea de «fer comèdia», «fer una mica de poble» o amagar les infidelitats semiclandestines de l'hora de la migdiada– es descriuen, voluptuosament, sentiments tan intensos com volàtils. Hi ha, en aquest món rural recreat des de l'avui, una comicitat inherent, marcada per la consuetud religiosa i la filosofia de converses a la barberia.

La novel·la és, en aquest sentit, la culminació d'un aprenentatge que, a base de la recreació d'una mateixa història (des d'òptiques diferents), es perfecciona i guanya profunditat. Puig dona consistència a les novel·les anteriors, aprofundeix en uns personatges potser massa poc contradictoris i en reforça l'adscripció popular mitjançant col·loquialismes com «enrecordar-se» o «encabat» i castellanismes com «quarto», «mandona», «nòvio», «enterada» o «lo» neutre. O de termes terrassencs com «llòfia». Ofereix una novel·la clara i llegible, que marca un final d'etapa, tanca una temàtica: la fi del «cuento de l'adolescència». Retornant (i acabant) amb Pavese: «Bisogna capire la vita. Capirla quando si è giovani.»

Maria Dasca

Universitat de Harvard